

Klövkontrollen – Får 2024

Bakgrund

Fotröta och CODD (smittsam digital dermatit) kan ge omfattande skador på klövarna hos får och orsakar både djurlidande och ekonomiska förluster. Det övergripande målet med det nationella kontrollprogrammet är att minska smittspridning hos får mellan och inom besättningar i den svenska fårnäringen. Programmet är frivilligt och syftet är främst att erbjuda hjälp vid sanering av fotröta samt att möjliggöra en livdjurshandel med fotrötecertifierade djur (F-status). Genom arbetet i kontrollprogrammet är det möjligt att ha god kontroll över smittsamma klövsjukdomar i Sverige.

Fotröta uppkommer genom ett komplext samspel mellan bakterier (bl.a. *Dichelobacter nodosus* och *Fusubacterium necrophorum*), miljöfaktorer och fårets motståndskraft. *D. nodosus* förekommer i benigna eller virulenta stammar, båda varianterna kan orsaka hälta. Dock är det de virulenta stammarna som vanligtvis orsakar allvarligare skador i klövarna. Påvisande av virulenta stammar av *D. nodosus* är anmälningspliktigt. Besättningar där fotröta konstaterats erbjuds hjälp med sanering enligt kontrollprogrammets rutiner. Vid sanering subventioneras veterinärens timtid i besättningen med 50 %.

Diagnosen CODD ställs genom att undersöka klövarna och identifiera, för sjukdomen, typiska symtom. Det är inte helt klarlagt vad som orsakar sjukdomen med bakterien *Treponema* anses spela en viktig roll. Vid misstanke om CODD erbjuds kostnadsfri rådgivning för alla fårägare. Rådgivningen kan ske antingen via telefon eller digitalt och efter bedömning görs vid behov besök i besättningen. Vid konstaterad CODD finns möjlighet till slaktbidrag.

Vid anslutning till Klövkontrollen undersöker en veterinär, som är specialutbildad inom kontrollprogrammet, klövarna på livdjuren i besättningen och provtagning avseende *D. nodosus* inklusive virulenstestning utförs. Under genomgången utbildas djurägaren för att kommande år själv kunna utföra klövkontrollen i sin egenbesättning.

Om besättningen bedöms som frisk vid kontrollerna erhåller besättningen F-status. F-status förnyas årligen genom veterinärkontroll eller egenkontroll. Vid egenkontroll kompletterar djurägaren sin klövkontroll med en skriftlig dokumentation av kontakter, karantänsförfarande, karantänsbehandling och observationer avseende klövhälsoläget under det gångna året. Enligt beslut från Baggauktionskommittéerna på Gotland, i Jönköping och i Uppsala är F-status ett krav för besättningar som vill sälja baggar på auktionerna.

2025-02-14

Sidan 2 av 2

Resultat och Diskussion

390 besättningar var vid utgången av 2024 anslutna till programmet. 380 besättningar har tilldelats F-status. Av dessa tilldelades 23 besättningar F-status efter veterinärkontroll och 357 efter egenkontroll och riskvärdering. Totalt har 33 besättningsbesök genomförts under 2024.

Tre besättningar med fotöta orsakade av benigna stammar har påvisats. Inga fall av fotöta orsakat av virulenta stammar och inga fall av CODD har påvisats under året. Några fall med misstanke om CODD har inkommit via telefon och uppföljande foton har sänts via epost. Ett misstänkt fall påvisades vid anslutningsbesök. Samtliga misstänkta fall har kunnat avskrivas.

Antal nya fall av fotöta ligger fortsatt på en mycket låg nivå. Fotöta orsakad av benigna stammar ger sällan allvarliga klövsador och saneras effektivt med zinksulfatlösning samt miljöåtgärder som till exempel inställning på torrt underlag. I vissa fall kan ett enklare behandlingsupplägg vara tillräckligt. Fotöta orsakat av virulenta stammar innebär allvarligt djurlidande och betydande ekonomiska förluster och sanering med fotbadsserie och i vissa fall antibiotikabehandling bör alltid genomföras. Sedan 2021 har inga fall av fotöta orsakat av virulenta stammar påvisats vilket innebär att väldigt få fall av

antibiotikabehandlingar riktade till får med allvarlig fotöta har varit aktuellt de senaste åren. För att bibehålla det gynnsamma läget behöver fokus ligga på fortsatt arbete inom Klövkontrollen med tidig diagnos och provtagning för att identifiera eventuella nya besättningar med virulenta stammar av *D.nodosus*. För fältverksamma veterinärer ger kontrollprogrammet stöd och rådgivning om lämplig besättningsanpassad saneringsbehandling och även lämplig strategi i väntan på sanering.

Utredningsbesök med undersökning av klövar

Första fallet av blåtunga hos får konstaterades 16 september i sydvästra Sverige med efterföljande 168 fall under hösten. Symtombilden när det gäller klövarna har varierat. De fall av klövkapselavlossning som beskrivits från Nederländerna har hitintills inte rapporterats från de svenska fallen, däremot hälta/stelhet och svullna kronränder. Både blåtunga och mul-och klövsjuka är epizootisjukdomar som ger hälta och förändringar i kronranden hos får, vilket innebär att Klövkontrollen utöver det övergripande målet att minska spridningen av fotöta och CODD, också fyller en mycket viktig funktion för den nationella övervakningen av allvarliga djursjukdomar. Programmet har en komplett nationell täckning med besättningar anslutna från alla län tack vare att reskostnaderna är subventionerade.